

بررسی رابطه مصرف رسانه‌ای و ترس از جرم (مورد مطالعه: شهر کرج)

حبیب احمدی^۱، علی عربی^۲، بهزاد حکیمی‌نیا^۳

چکیده:

امروزه اهمیت و نقش روزافزون رسانه‌ها در حیات اجتماعی انسان معاصر، به حد غیر قابل انکاری رسیده است. تمامی گروه‌های اجتماعی هریک با سودایی در پی این ابزار قدرت بخش بوده و سهم خویش را از آن طلب می‌کنند. با توجه به هزاران کتاب، مقاله، سمینار، کنفرانس و ایجاد رشته‌های گوناگون دانشگاهی در ارتباط با مطالعه جنبه‌های گوناگون تأثیرگذاری رسانه‌ها، دیگر تردیدی در تأثیر رسانه‌ها در ساخت تصویر ذهنی از واقعیت‌های اجتماعی در جامعه وجود ندارد؛ تصویری که همواره منطبق بر واقعیت نمی‌باشد؛ بنابراین رسانه‌ها می‌توانند یکی از عوامل تأثیرگذار بر میزان ترس از جرم در جامعه باشند. در تحقیق حاضر با استفاده از روش پیمایش اجتماعی به مطالعه رابطه بین مصرف رسانه‌ای و ترس از جرم در میان شهروندان ۱۸ سال به بالای کرج پرداخته‌ایم. نمونه مورد مطالعه (۴۰۵ نفر)، به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شده‌اند و اطلاعات لازم با استفاده از ابزار پرسشنامه جمع‌آوری گردیده است. یافته‌ها حاکی از آن بود که رابطه مستقیم و مثبتی بین میزان تماشای شبکه‌های تلویزیون داخلی ($r=0/105$)، تماشای شبکه‌های تلویزیون خارجی ($r=0/111$)، و میزان مطالعه مطبوعات ($r=0/213$) با ترس از جرم وجود دارد. همچنین مشخص شد که بین میزان استفاده از اینترنت و گوش دادن به برنامه‌های رادیویی با ترس از جرم از لحاظ آماری رابطه معناداری وجود ندارد. در این میان میزان مطالعه مطبوعات دارای بالاترین ضریب تأثیر ($Beta=0/182$) در مقایسه با دیگر متغیرها در پیش‌بینی ترس از جرم می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: رسانه، ترس از جرم، تلویزیون، رادیو، مطبوعات، اینترنت.

۱. استاد جامعه‌شناسی دانشگاه شیراز.

۲. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه شیراز.

۳. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی دانشگاه شیراز. نویسنده مسؤول

تاریخ وصول: ۹۱/۱۰/۶

مقدمه

رسانه‌های ارتباط جمعی^۱ از عوامل تأثیرگذار بر تمامی زوایای زندگی اجتماعی هستند ولی همیشه صادق و به دنبال بیان حقیقت و واقعیت نیستند؛ از این‌رو، انعکاس واقعیت‌های تحریف شده (ترکیبی از واقع و غیرواقع) در رسیدن به اهداف موردنظر، سیاست راهبردی آنان بوده است. بنابراین ماهیت رسانه‌ها و هدف آن‌ها برای کنترل جامعه در جهت منافع خاص و موضع‌گیری‌های آنان در قبال موضوعات اجتماعی (جنس، نژاد، بیکاری و خشونت)، ایجاب می‌کند تا با دقت بیشتری فعالیت‌های آنان را برای شناخت هرچه صحیح‌تر اثراتشان بر جامعه مورد بررسی قرار داد (مور، ۱۳۸۲: ۶۳). همانگونه که مطرح شد، رسانه‌ها، فنون ارتباطات و پخش پیام، در جامعه، نقش کلیدی به عهده دارند و این بویژه به خاطر رابطه آنها با افکار عمومی است؛ بدین صورت که وسایل ارتباط جمعی با آثاری که از خود باقی می‌گذارند، در شکل دادن به افکار عمومی مؤثرند (آشنا و رضی، ۱۳۷۶: ۲۱۴). امروزه نیز اهمیت و نقش روزافزون رسانه‌ها در حیات اجتماعی انسان معاصر، به حدی غیر قابل انکار رسیده است و به عنوان یکی از اجزای ضروری و جدایی‌ناپذیر زندگی روزمره، جای خود را در اوج توجه انسان یافته است. تمامی گروه‌های اجتماعی هر یک با سودایی در پی این ابزار قدرت‌بخش بوده و سهم خویش را از آن طلب می‌کنند. طی سالیان اخیر مطالعات گوناگونی برای شناخت جنبه‌های مختلف آن در کشورهای مختلف به انجام رسیده است که حاصل آن هزاران کتاب و مقاله و سمینار و کنفرانس و ایجاد رشته‌های گوناگون دانشگاهی بوده است. (آشنا و رضی، ۱۳۷۶: ۲۰۷)

تردیدی در مورد تأثیر رسانه‌ها در ساخت تصویر ذهنی جامعه از جرم نیست، هرچند که این تصویر همواره منطبق بر واقعیت نمی‌باشد. البته نباید فراموش کرد که رسانه‌های جمعی با به تصویر کشیدن انحرافات و جرایم اجتماعی سبب آگاهی جامعه نسبت گسترش ناهنجاری‌های اجتماعی نیز می‌شوند؛ به عبارت دیگر یکی از رسالت‌های

1. Mass Media

رسانه‌ها انعکاس انحرافات اجتماعی برای بالا بردن درک افراد جامعه با هدف پیشگیری از آسیب‌های آن است. نکته مورد توجه این است که رسانه‌ها می‌توانند با انعکاس نادرست و غیر واقعی از جرایم سبب ایجاد هراس نیز گردند و یا به نوعی موجب لغزش افراد به سوی کجروی و هنجارشکنی شوند. در این راستا همانگونه که قبلاً نیز اشاره کردیم، تحقیقات نشان داده‌اند که رسانه‌ها بیش از آنکه واقعیت را مد نظر داشته باشند، به حساسیت‌برانگیزی جرایم می‌پردازند؛ برای مثال هرچند متداول‌ترین نوع جرم، جرم‌های بر ضد اموال می‌باشد، اما رسانه‌ها کمتر به آن پرداخته و بیشتر جرایم خشونت‌بار را پوشش می‌دهند (یامین‌پور، ۱۳۸۷: ۱۳۷-۱۳۵).

بدین ترتیب آنچه در ارتباط با رسانه‌ها سبب افزایش ترس از جرم می‌شود این نکته است که معمولاً رسانه‌ها برداشتی غلط از الگوهای جنایت را در جامعه شیوع می‌دهند زیرا پوشش‌های خبری مطبوعات و شبکه‌های تلویزیونی در مورد جنایت بر حوزه‌ها و عرصه‌های خاصی تمرکز دارند؛ بنابراین نباید فراموش کرد که انواع جنایت نسبت به آنچه در واقعیت اتفاق می‌افتد بسیار عادی‌تر و معمولی‌تر هستند. مطبوعات برای ارائه عناوین هیجان‌انگیز بر موارد جنایت خشونت‌آمیز و موارد جنسی تکیه می‌کنند؛ عناوینی که با حداقل ۲۰ برابر تحقق واقعی آن‌ها به گونه‌ای بیش از حد گزارش می‌شوند. این امر پندارهای قالبی جنایت و جنایی را در اذهان مردم به وجود می‌آورد، به گونه‌ای که افراد در ساعاتی خاص یا به طور کلی از رفتن به محیط‌های عمومی دچار هراس می‌گردند. نکته قابل توجه دیگر آن است که با پیگیری جنایت در رسانه‌های گروهی همیشه اینگونه به نظر می‌رسد که میزان جنایت‌های خشونت‌آمیز در حال افزایش است. به عنوان مثال بررسی گزارش‌های خشونت در سال‌های ۱۹۰۰ - ۱۹۷۵ توسط لستر مریکوری^۱ در بریتانیا، و مقایسه آنها با خاطرات پلیس‌های بازنشسته، نشان داد که در زمانه ما، خشونت به معنای گذشته وجود ندارد. حال این سؤال مطرح می‌شود که چرا مردم تصور می‌کنند که ما در دوره خشونت‌های عظیم زندگی می‌کنیم؟ نویسنده بررسی می‌کند که سبک و

1 . Leicter Mericury

شیوه گزارش از جنایت‌های خشونت‌آمیز در رسانه‌ها هم اکنون به گونه فزاینده‌ای به صورت هیجان‌انگیز و احساسی درآمده است (به این معنا که به نظر می‌رسد بیش از آنچه واقعیت دارد، هیجان‌آور است) تا از این رهگذر مخاطب بیشتری را جذب کنند (مور، ۱۳۸۲: ۶۷-۶۸).

البته نباید این نکته را فراموش نمود که رسانه‌ها نقشی دوگانه در انتشار اخبار جرایم در جامعه دارند؛ آنها علاوه بر بازنمایی حوادث، می‌توانند مردم را با انواع خطراتی که امنیت اجتماعی را تهدید می‌کنند نیز آشنا کرده و آنها را با چگونگی مراقبت جهت دور ماندن از این آسیب‌ها آموزش دهند. هرچند بسیاری معتقدند که انگاره‌هایی از جرم که بر آگاهی عموم مردم سایه افکنده‌اند، به طور عمده محصول رسانه‌ها هستند و در واقعیت وجود ندارند (سلطانی‌فر، ۱۳۸۷: ۱۱۰). این نکته را نیز نباید از نظر دور داشت که در برخی موارد رسانه‌های گروهی به وسیله برچسب زدن به گروهی از مردم به عنوان «منحرف» و ایجاد یک تصور قالبی، سبب به وجود آمدن هراس اخلاقی در میان جامعه می‌شوند و با به وجود آوردن این هراس اخلاقی عامه مردم نگران شده، الگوی زندگی‌شان دچار اختلال می‌گردد (مور، ۱۳۸۲، ۶۸).

بیان مسأله

از نظر بسیاری از محققان ترس از جرم مسأله‌ای در ارتباط با شهر می‌باشد و مطالعه آن دلالت‌های مهمی برای خط مشی‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی دارد (همتی، ۱۳۸۶: ۱۳۲)؛ زیرا برای داشتن یک اجتماع سالم و توسعه‌یافته نیازمند میزان بالای مشارکت مردم در عرصه‌های عمومی هستیم (کامران و شعاع آبادی، ۱۳۸۸: ۲۵). فضای عمومی شهر صحنه نمایش زندگی روزمره مردم است و به همین علت نقش مهمی در توسعه جامعه دارد. مهمترین عامل تهدیدکننده حضور مردم در فضای عمومی شهرها ترس از بزه‌دیدگی مالی و جانی می‌باشد (مدیری، ۱۳۸۵: ۱۲). همچنین لازم به ذکر است که یکی از شاخص‌های توسعه، مقوله امنیت شهرهاست. اصولاً توسعه و امنیت رابطه متقابل و دوسویه‌ای با یکدیگر دارند؛ امنیت تضمین‌کننده تعاملات و مناسبات اجتماعی،

فرهنگی و اقتصادی در جامعه می‌باشد (نویدنیا، ۱۳۸۹: ۸۸-۸۷ و رهنمایی و پورموسوی، ۱۳۸۵: ۱۷۹). استیو پایل در کتاب شهرهای بی‌قاعده به این نکته اشاره کرده است که مشکلات اجتماعی و محیطی توسعه شهری می‌توانند به تهدیدات امنیتی برای ثبات جامعه شهری تبدیل شوند (پایل، ۱۹۹۹: ۸۶ نقل از رهنمایی و پورموسوی، ۱۳۸۵: ۱۸۰). با وجود آنکه متأسفانه دستیابی به آمار جرایم حتی برای محققان حوزه جرم‌شناسی هم به راحتی میسر نیست و گاهی غیر قابل دسترس می‌باشد اما با نگاهی به اخبار منتشر شده (مخصوصاً در مطبوعات) می‌توان دریافت که گسترش شهرنشینی و رابطه آن با آسیب‌های اجتماعی از مشخصه‌های اصلی توسعه شهری کشورمان در چند دهه اخیر است. نرخ جرایم و آسیب‌ها همواره در محیط‌های شهری بالا بوده است و هم اکنون نیز شهرها بویژه کلان‌شهرها در سراسر جهان از مهمترین کانون‌های بروز ناهنجاری و جرایم اجتماعی هستند (علی‌اکبری، ۱۳۸۳: ۴۹)؛ بنابراین رشد شتابان مهاجرت به شهرها و توسعه بی‌قاعده کلان‌شهرها، آنها را به مهمترین مراکز بروز ناهنجاری‌ها و جرایم مختلف اجتماعی تبدیل نموده است (رهنمایی و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۵۸). چنین پتانسیل‌هایی در زندگی شهری به همراه اخبار منتشر شده از جرایم صورت پذیرفته در رسانه‌ها باعث می‌گردد تا ساکنان این مناطق در خصوص مواجهه با جرایم پیش رو دچار ترس و نگرانی فراوانی شوند. نباید فراموش نمود که فضای عمومی شهر صحنه نمایش زندگی روزمره مردم است و به همین علت نقش مهمی در توسعه جامعه دارد و از آنجایی که مهمترین عامل تهدیدکننده حضور مردم در فضای عمومی شهرها، ترس از بزه‌دیدگی مالی و جانی می‌باشد (مدیری، ۱۳۸۵: ۱۲)، مخصوصاً در کلان‌شهری مانند کرج که در چند سال اخیر به عنوان جرم‌خیزترین شهر ایران همواره مطرح بوده است، اهمیت ضرورت شناخت عوامل تأثیرگذار بر میزان ترس از جرم شهروندان برای تضمین و توسعه تعاملات و مناسبات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی شهروندان در شهر کاملاً مشهود می‌باشد.

مبانی نظری

منشأ ترس از جرم چیست؟ پاسخ به این سؤال با توجه به عدم تحقیق کافی در این زمینه باعث بحث‌های فراوانی در بین جرم‌شناسان شده است؛ بحث بر سر اینکه تعریف ترس از جرم چیست، ریشه‌های آن کجاست، چگونه می‌توان آن را ارزیابی کرد (برن و همکاران، ۲۰۱۱: ۷). امروزه مطالعه ترس از جرم و عوامل مرتبط با آن به علت تأثیرات منفی‌ای که بر زندگی روزمره افراد و کل جامعه دارد، موضوع بسیار مهمی برای انجام پژوهش‌های دانشگاهی است، چرا که مطالعات در حوزه جرم‌شناسی ثابت کرده‌اند ترس از جرم می‌تواند باعث ایجاد محدودیت در مسافرت‌های درون‌شهری و برون‌شهری مردم، ایجاد فشار برای انجام تعهداتی که پذیرفته‌اند و سخت‌تر کردن اموری گردد که افراد برای خود و دیگران میزانی از امنیت را جهت پرداختن به آنها لازم می‌دانند. همچنین ترس می‌تواند احساس مثبت به جامعه را نابود کند و باعث بدنام کردن فقرا و آنهایی که از هنجار جامعه متفاوت هستند شود. در ضمن اینکه سطوح بالای ترس باعث از بین رفتن اعتقاد عمومی به توانایی پلیس در مهار و مدیریت جرایم شده و همچنین می‌تواند صدمات روانی زیان‌بار و هزینه‌های هنگفتی برای افراد و جامعه ایجاد نماید (کلارک^۱، ۲۰۰۶: ۱ و نیکولسن^۲، ۲۰۱۰: ۲). برای تعریف این مفهوم باید توجه نمود که ترس از جرم مفهوم ترکیبی است که از دو بخش ترس و جرم تشکیل یافته است. در تعریف ترس می‌توان گفت: ترس احساسی است که قبل از وقوع درد یا خطری تجربه می‌گردد، به عبارتی دیگر این اصطلاح بیانگر درد یا آشفتگی است که از تصور زیانی رنج‌آور و مخرب در آینده شکل می‌گیرد (اردونمز^۳، ۲۰۰۹: ۷). البته به این تعریف این نکته را نیز باید اضافه کرد که ترس می‌تواند در مواجهه با نشانه‌های نمادین موجود در محیط نیز به فرد القا گردد (مارکزک^۴، ۲۰۰۴: ۷). جرم نیز ویژگی اجتناب‌ناپذیر سازمان اجتماعی است، تا آنجا که دورکیم آن را امری بهنجار تلقی نموده است. به عبارت دیگر

1. Kristin Rachelle Clarke
2. David F. Nicholson
3. Erhan Erdonmez
4. Magdalena Marczak

از آنجا که جامعه همواره شامل چندگانگی رفتارها می‌باشد و با ایجاد فشار سعی در ایجاد همبستگی میان این چندگانگی دارد؛ بنابراین جرم به عنوان عکس‌العمل طبیعی افراد در برابر این کنش جامعه گریزناپذیر می‌گردد (ولد و همکاران، ۱۳۸۰: ۱۷۹ و ۵۳). بدین ترتیب می‌توان عنوان کرد که احساس ترس نیز صرفاً پاسخی طبیعی به وجود جرم در جامعه می‌باشد (فرارو^۱، ۱۹۹۵: ۱ نقل شده در وین^۲، ۲۰۰۸: ۲). اکنون با توجه به مطالب گفته شده در تحقیق حاضر ترس از جرم را به عنوان خلل در احساس امنیت شخصی افراد در اجتماع و واکنشی طبیعی به جرایم خشونت‌بار احتمالی تعریف نموده و بر مبنای این تعریف پژوهش حاضر را طراحی و انجام داده‌ایم.

نکته قابل ذکر آن است که ترس از جرم به عنوان یک حوزه مطالعاتی در سال ۱۹۶۰ به رسمیت شناخته شده است و سپس در دهه ۱۹۷۰ این حوزه مورد توجه بیشتر بسیاری از محققان دانشگاهی قرار گرفت؛ مخصوصاً زمانی که آنها شروع به بررسی ارتباط مشخصه‌های دموگرافیک با ترس نمودند. البته این مطالعات همواره در کنار جرم و قربانیان آن تمرکز داشت تا اینکه در سال ۱۹۷۶ کلمنته و کلایمان^۳ دریافتند که ترس از جرم و جنایت بسیار بیشتر از وقوع آنها در جامعه مشکل‌ساز است و به شدت نیازمند تحقیق به صورت جداگانه از جرایم می‌باشد (هورین^۴، ۲۰۰۶: ۱۱-۱۰). این موضوع هنگامی اهمیت بیشتری یافت که نتایج تحقیقات اولیه نشان دادند میزان ترس از جرم افراد ارتباط چندانی با نرخ واقعی جرم در محله زندگی آنها ندارد و بدین ترتیب محققان در پی کشف علل اصلی یا علل تأثیرگذار و مرتبط با سطوح ترس در بین افراد برآمدند (هینکل^۵، ۲۰۰۵: ۱).

لازم به ذکر است که ترس از جرم در ارتباط با تجربه واقعی و مورد انتظار از وقوع جرم، به دو نوع کلی ترس واقعی و ترس پیش‌بینی‌شده تقسیم‌بندی می‌شود. ترس واقعی

1. ferraro
2. wynne
3. Clemente & Kleiman
4. Holly M. Hurban
5. Joshua Conard Hinkle

احساسی است که فرد از تجربه مستقیم قربانی شدن در برابر جرایم تجربه می‌کند، مانند وقتی که مورد سرقت یا آزار و اذیت قرار می‌گیرد؛ در مقابل ترس پیش‌بینی شده احساسی است که افراد از تصور وقوع عملی مجرمانه یا آسیبی جانی و مالی تجربه دارند. این نوع ترس ممکن است بر اثر تجارب گذشته افراد یا وجود تهدیدی واقعی یا غیر واقعی از قربانی شدن در آنان ایجاد شود. به عنوان مثال اگر فردی در گذشته خود هنگام تاریکی هوا در خیابان مورد حمله سارقان قرار گرفته باشد، این امکان وجود دارد که شخص در موقعیتی مشابه (از لحاظ زمانی یا مکانی)، احساس ترسی از همان نوع را بدون وقوع عمل مجرمانه، مجدداً تجربه نماید (جورگنسن^۱، ۲۰۰۸: ۳۶ و ۳۷).

مفهوم ترس از جرم در این مطالعه به نوع دوم یا همان ترس پیش‌بینی شده اختصاص دارد و عوامل مؤثر بر سطوح این ترس را در افراد و اجتماعات مورد مطالعه قرار می‌دهد. بنابراین اهمیت این پژوهش با توجه به اینکه مفهوم ترس از جرم، به نوعی به آینده‌نگری نسبت به خطرات احتمالی حاصل از قربانی شدن اشاره دارد و محتمل‌ترین واکنش افراد به این ترس، اجتناب یا همان دوری گزیدن از هر چیزی است که احتمال وقوع جرم را افزایش می‌دهد کاملاً آشکار است زیرا این دوری گزیدن ممکن است سبب اجتناب کامل از اجتماع یا حذف یکی از عوامل تهدیدکننده باشد؛ در این رابطه می‌توان به خارج نشدن از منزل پس از تاریکی هوا، نرفتن به مکانی خاص در ساعاتی ویژه از روز یا صرف هزینه‌های اضافی و تشدید فعالیت‌هایی برای اطمینان از امنیت خود و عزیزانمان اشاره کرد (نیکولسن ۲۰۱۰: ۲). اما آنچه از تحقیقات صورت پذیرفته در ۴۰ سال اخیر توسط جامعه‌شناسان درباره چگونگی توزیع ترس از جرم در جامعه حاصل شده است، نشان می‌دهد که زنان، کهنسالان، افراد کم درآمد و با تحصیلات پایین و همچنین ساکنان محلات دارای بی‌نظمی اجتماعی، سطوح بالاتری از میزان ترس از جرم را نسبت به افرادی که در مقابل آنها قرار می‌گیرند، گزارش کرده‌اند (اردونمز ۲۰۰۹: ۷؛ دال، ۲۰۰۴: ۳؛ هینکل ۲۰۰۵: ۱)، که در نهایت این امر می‌تواند سبب منفعل شدن

1. Lisa Jill Jorgensen

الگوهای زندگی چنین افرادی گردد و همچنین شادابی، نشاط و یکپارچگی جامعه را کاهش دهد (نیکولسن، ۲۰۱۰: ۲؛ جورگنسن ۲۰۰۸: ۳۸). شایان ذکر است که گسترش پوشش خبری رسانه‌ها و تغییرات سریع اجتماعی حاصل از گسترش شهرها و رشد مدرنیسم در دوران معاصر، افراد جامعه را در خط مقدم ترس از جرم قرار داده‌اند و در نتیجه سبب افزایش سطح اضطراب و افسردگی، عدم اعتماد میان افراد، اختلال در سلامت و رفاه جامعه گردیده‌اند (اسکارپورو، ۲۰۰۹: ۱).

لازم به ذکر است که رابطه مثلثی^۱ بین جرم، ترس از جرم و تصورات جرم که توسط رسانه‌ها اشاعه می‌شوند یکی از مهم‌ترین وظایف علم جرم‌شناسی، بررسی این رابطه مثلثی می‌باشد. با توجه به مطالب بالا تجربه میزان بالای ترس از جرم سبب کاهش کیفیت زندگی به صورت چشمگیری خواهد شد (برن و همکاران، ۲۰۱۱: ۹).

حال با تأکید بر تصاویر کلیشه‌ای جرم که معمولاً توسط رسانه‌های جمعی منعکس می‌شوند می‌توان سؤال کرد که تا چه اندازه تصاویر رسانه‌ها از جرم، با میزان وقوع آن در زندگی واقعی مطابقت دارد؟ تحقیقات صورت گرفته، نشان داده‌اند که انعکاس رسانه‌های جمعی از جرم تقریباً هیچوقت واقع‌گرایانه نیست؛ نه میزان جرم و نه دسته‌بندی انواع مختلف آن در رسانه‌ها، هیچ شباهتی به آنچه که در داده‌های رسمی جرم مانند گزارش‌های پلیس منتشر می‌شوند، ندارند. اما نباید از این نکته غافل شد که ما تنها از طریق تلویزیون و مطبوعات است که اخبار جرایم را دنبال می‌کنیم؛ بنابراین تصور افراد از جرم بیش از خود جرم درباره ترس از جرم است (سورت، ۲۰۰۷: ۶۱ نقل شده در برن و همکاران، ۲۰۱۱: ۸).

پیشینه پژوهش

در حوزه تأثیرات رسانه‌ها بر جوامع انسانی مطالعات بسیاری صورت پذیرفته است اما تعداد بسیار اندکی از آنها درباره ترس از جرم بوده که این شاید به دلیل آن باشد که این مفهوم به تازگی و از دهه ۱۹۹۰ وارد ادبیات پژوهشی علوم اجتماعی بویژه

1 . Triangular relationship

جامعه‌شناسی شده است. در ادامه از میان تحقیقات انجام شده در حوزه رسانه‌ها به برخی از آنها که به نوعی با مفهوم ترس از جرم در ارتباط می‌باشند اشاره نموده‌ایم. در مطالعه‌ای با عنوان تأثیر رسانه‌های جمعی بر احساس ناامنی زنان، ربانی و همکاران (۱۳۸۹) به بررسی احساس ناامنی دختران دانشجوی دانشگاه اصفهان در ابعاد مالی، جانی، فکری و حقوقی و همچنین احساس قربانی شدن آنان پرداختند. جهت انجام این تحقیق نمونه‌ای ۳۷۰ نفره به روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای از جامعه آماری تحقیق انتخاب شدند. داده‌های تحقیق با استفاده از تکنیک‌های آماری شامل رگرسیون چند متغیره و تحلیل مسیر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. یافته‌ها حاکی از آن بود که احساس ناامنی زنان با احساس قربانی شدن آنان رابطه مستقیم دارد. همچنین بین میزان استفاده از رسانه‌های جمعی (تلویزیون و مجلات) و احساس ناامنی زنان همبستگی منفی وجود داشت؛ به عبارت دیگر هرچه استفاده افراد از این رسانه‌ها بیشتر باشد، احساس ناامنی آنان کاهش می‌یابد. حبیب زاده و همکاران (۱۳۸۸) نیز در تحقیقی با روش اسنادی و کتابخانه‌ای، با جمع‌بندی تعاریف، نظریه‌ها و تحلیل‌ها در مورد مفاهیم پیشگیری از جرم و رسانه، رابطه بین آنها را مورد بررسی قرار دادند. نتایج آنان نشان داد که رسانه‌های جمعی از یک طرف (بسته به نحوه انعکاس حوادث و اخبار) توانایی تشدید ناامنی و ترویج بزهکاری و تشویق افراد مستعد به ارتکاب جرم را دارند و از سوی دیگر با ایفای نقش اطلاع‌رسانی و ترویج الگوهای زندگی سالم، می‌توانند در کاهش وقوع جرایم و افزایش احساس امنیت مؤثر باشند.

بیات (۱۳۸۸) نیز در تحقیقی به بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت شهروندان تهرانی با تأکید بر رسانه‌های جمعی، با روش پیمایش و نمونه‌ای شامل ۷۸۸ نفر از ساکنان تهران پرداخته است. نتایج این پژوهش بیانگر آن بود که نوع پرداخت رسانه‌های جمعی به مقوله‌های مرتبط با احساس امنیت بیشترین تأثیر را بر احساس امنیت شهروندان دارد. ضمناً مشخص شد که منابع کسب خبر بر اساس اولویت در میان شهروندان عبارتند از: مطبوعات، رادیو، تلویزیون، دوستان و آشنایان، سایت‌ها و

شبکه‌های ماهواره‌ای. همچنین صادقان (۱۳۸۸) در پژوهشی با عنوان بررسی نقش کارکردی رسانه‌ها در امنیت ملی و عمومی، با روش اسنادی، نظریات و یافته‌های مرتبط با رسانه و افکار عمومی را مورد تحلیل قرار داد. یافته‌ها نشان دادند که بر خلاف تصور برخی، رسانه‌ها در تقابل با امنیت عمومی و ملی نیستند، بلکه مکمل و مهم‌ترین عامل تقویت‌کننده امنیت عمومی و ملی به حساب می‌آیند و برای پیشگیری از هرگونه تهدیدی باید به تقویت رسانه‌ها پرداخت. رسانه‌های جمعی نقش فرهنگ‌پذیری، آموزش، اطلاع‌رسانی و ایجاد احساس امنیت را دارند که زمینه‌ساز توسعه امنیت ملی و عمومی خواهد بود.

مفهوم ترس از جرم در حوزه پژوهشی خارج از کشور چند دهه‌ای است که جایگاهی برای خود یافته است. اکنون برای آشنایی بیشتر با این مفهوم به تعدادی از این تحقیقات اشاره می‌نماییم. تأثیر رسانه بر ترس از جرم شهروندان در ترکیه عنوان پژوهشی است که اردونمز (۲۰۰۹) به روش پیمایش و نمونه‌ای شامل ۵۴۵ شهروند ترکیه‌ای ساکن استانبول جهت بررسی تأثیر رسانه‌های جمعی بر ترس از جرم شهروندان به طور ویژه و ترس آنها به طور عام انجام داده است. پس از تجزیه و تحلیل داده‌ها مشخص شد که تنها، متغیرهای استفاده از اخبار اینترنتی و تماشای تئاتر جنایی رابطه معناداری با ترس از جرم داشتند. همچنین مطالعه اسکولز^۱ (۲۰۰۲) از محتوای برنامه‌ها و مخاطبان تلویزیونی در یک ایالت جنوبی آمریکا، نشان داد که در مجموع، افرادی که بیشتر تلویزیون تماشا می‌کردند، از جرم ترس بیشتری نیز داشتند اما وقتی مخاطبان بر طبق نژادشان آنالیز شدند، این ارتباط یافت شده، بیشتر در مورد اقلیت‌ها صدق می‌کرد؛ اقلیت‌هایی مانند آمریکایی-آفریقایی‌ها، اسپانیایی‌ها و آسیایی‌ها. علاوه بر این، ترس از جرم در سفیدپوستان، متناسب با حضور تصاویر مجرمان اقلیت‌ها در تلویزیون بیشتر می‌شد. در یک مطالعه از ساکنان ایالت آرنج کالیفرنیا، که توسط لین و میکر (۲۰۰۳) انجام شد، یافته‌ها حاکی از آن بود که افراد سفیدپوستی که خبرهای مربوط به جرم را از روزنامه‌ها

1 . Eschholz

دنبال می‌کنند، نسبت به کسانی که این کار را از طریق تلویزیون انجام می‌دهند، از جرم ترس کمتری دارند. همچنین آنها به این نتیجه رسیدند که اگر اخبار منتشر شده درباره جرم از منطقه محل زندگی آنها باشد، احتمالاً ترس از جرم افراد نیز بیشتر می‌شود، زیرا خطرهای ادراک شده آنها از جرم نیز افزایش می‌یابد.

روش پژوهش

در تحقیق حاضر با توجه به حضور جامعه آماری بزرگ (ساکنان شهر کرج) و سعی بر جمع‌آوری داده‌ها از تعداد محدودی به عنوان نمونه مورد مطالعه، از روش پیمایش اجتماعی استفاده شده است. با توجه به وسعت جامعه آماری که شامل ساکنان ۱۸ سال به بالای شهر کرج بودند، در این تحقیق از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای^۱ استفاده شده است. مهم‌ترین نکته در این روش نمونه‌گیری آن است که لزومی به فهرست تمامی عناصر نیست و تنها باید فهرست خوشه‌ها را تهیه کرد و در نهایت از درون خوشه‌های انتخاب شده عناصر مورد نیاز را نمونه‌گیری کرد (بیکر، ۱۳۸۶: ۱۷۹). در پژوهش حاضر، تعداد ۷۲۰ پرسشنامه در مناطق انتخاب شده تقسیم شد که تعداد ۴۸۰ پرسشنامه بازگشت داده شدند. پس از بازبینی پرسشنامه‌ها از میان آنها ۴۰۵ پرسشنامه کامل انتخاب شد. هرچند نمونه محاسبه شده برای این مطالعه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۸ نفر بود، برای افزایش دقت احتمالی تمامی ۴۰۵ پرسشنامه کدگذاری شدند.

فرضیات پژوهش

- ۱- بین میزان استفاده از شبکه‌های داخلی و ترس از جرم رابطه وجود دارد.
- ۲- بین میزان استفاده از شبکه‌های خارجی و ترس از جرم رابطه وجود دارد.
- ۳- بین گوش دادن به برنامه‌های رادیویی و ترس از جرم رابطه وجود دارد.
- ۴- بین مطالعه مطبوعات و ترس از جرم رابطه وجود دارد.
- ۵- بین استفاده از اینترنت و ترس از جرم رابطه وجود دارد.

یافته‌های پژوهش

داده‌های این تحقیق از طریق پرسشنامه‌هایی که در سطح شهر کرج در تابستان ۱۳۹۰ توزیع و جمع‌آوری گشتند فراهم شده است. داده‌های ۴۰۵ پرسشنامه پس از کدگذاری به صورت داده‌های خام توسط کامپیوتر وارد نرم‌افزار آمار برای علوم اجتماعی (SPSS) شدند و اساس تجزیه و تحلیل پژوهش حاضر قرار گرفتند. در این بخش در ابتدا یافته‌های توصیفی کلیه متغیرها در قالب جداول توزیع فراوانی و مقاطع بیان و در ادامه نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های مطرح شده تحقیق، با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون توضیح داده شده‌اند.

یافته‌های توصیفی

در این بخش با استفاده از جداول مقاطع به بررسی چگونگی توزیع میانگین ترس از جرم در نمونه مورد مطالعه با توجه به متغیرهای جمعیت‌شناختی پرداخته‌ایم تا شناختی جامع از نحوه پراکندگی ترس از جرم با توجه به سن، جنس، وضعیت تأهل، قومیت، تحصیلات و همچنین منطقه سکونت به دست آوریم.

جدول شماره ۱ توزیع فراوانی میانگین ترس از جرم پاسخگویان را بر حسب سن، جنس و وضعیت تأهل نشان می‌دهد. در ابتدا همانگونه که مشاهده می‌نماییم ۴۶/۷ درصد نمونه را مردان و ۵۳/۳ درصد باقی را زنان تشکیل می‌دهند که ۵۵/۸ درصد از آنها متأهل و ۴۴/۲ درصد مجرد، بیوه یا مطلقه می‌باشند. همچنین از لحاظ ساختار سنی نمونه مورد مطالعه شامل ۵۲/۸ درصد جوان، ۳۹/۳ درصد میانسال و ۷/۹ درصد کهن‌سال بوده است. از نظر تحصیلی نیز ۴۶/۲ درصد پاسخگویان زیر دیپلم، ۱۱/۹ درصد دیپلم و ۴۲ درصد دارای تحصیلات دانشگاهی بودند. همچنین در نمونه مورد مطالعه دو قومیت فارس و ترک به ترتیب با ۴۶/۲ و ۳۰/۴ درصد بیشترین جمعیت را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول شماره ۱- جدول مقاطع متغیرهای جمعیت‌شناختی بر حسب میانگین ترس از جرم

متغیر	گروه	درصد از کل نمونه	میانگین ترس از جرم		
			کم	متوسط	زیاد
جنس	مرد	۴۶/۷	۷/۴	۷۹/۴	۱۳/۲
	زن	۵۳/۳	۴/۲	۷۷/۸	۱۸/۱
سن	جوان	۵۲/۸	۶/۵	۸۲/۲	۱۱/۲
	میان‌سال	۳۹/۳	۵	۷۴/۸	۲۰/۱
	کهن‌سال	۷/۹	۳/۱	۷۱/۹	۲۵
تأهل	متاهل	۵۵/۸	۳/۵	۷۶/۱	۲۰/۴
	مجرد	۴۱	۷/۸	۸۱/۹	۱۰/۲
	مطلقه	۲/۲	۱۱/۱	۷۷/۸	۱۱/۱
	بیوه	۱	۲۵	۷۵	۰
تحصیلات	زیر دیپلم	۴۶/۲	۵/۳	۷۴/۳	۲۰/۳
	دیپلم	۱۱/۹	۰	۷۷/۱	۲۲/۹
	دانشگاهی	۴۲	۷/۶	۸۳/۵	۸/۸
قومیت	ترک	۳۰/۴	۱۲/۲	۷۲/۴	۱۵/۴
	کرد	۱۱/۹	۴/۲	۸۳/۳	۱۲/۵
	لر	۶/۲	۴	۷۶	۲۰
	فارس	۴۶/۲	۲/۷	۷۹/۷	۱۷/۶
	سایر (عرب،...)	۵/۴	۰	۹۵/۵	۴/۵

اما نکته مهمی که از جدول شماره ۱ استنتاج می‌شود آن است که به طور متوسط بیش از ۹۳/۳ درصد افراد در گروه‌بندی‌های مختلف با توجه به متغیرهای جمعیت‌شناختی دارای میانگین ترس از جرم متوسط به بالا بوده‌اند. همچنین همانگونه که مشاهده می‌کنیم زنان، افراد کهن‌سال، متأهلان، دیپلمه‌ها و قومیت‌های اقلیت (عرب، گیلانی و مازنی) در دسته‌بندی‌های موجود در جدول بیشترین میزان ترس از جرم را گزارش کرده بودند.

جدول شماره ۲ توزیع میانگین ترس از جرم بر اساس منطقه سکونت و طول مدت

سکونت در محله را نشان می‌دهد. همانگونه که از داده‌های جدول مشخص است ۵۲/۱ درصد از افراد نمونه در مناطق رسمی و ۴۷/۹ درصد در مناطق حاشیه‌نشین زندگی می‌کنند. همچنین مشاهده می‌نماییم که ۱۳/۳ درصد افراد کمتر از یک‌سال، ۳۳/۸ درصد بین ۱ تا ۵ سال، ۲۲/۵ درصد ۵ تا ۱۰ سال و ۳۰/۴ درصد بیش از ۱۰ سال در محله کنونی خود ساکن بوده‌اند. همچنین با توجه به داده‌های ثبت شده در جدول شماره ۲ مشخص می‌شود که افراد ساکن در محله‌های حاشیه‌نشین و افرادی که بین ۱ تا ۵ سال در محله خود ساکن هستند، بیشترین میزان ترس از جرم را نسبت به دیگران گزارش نموده‌اند.

جدول شماره ۲- جدول مقاطع متغیرهای سکونتی بر حسب میانگین ترس از جرم

متغیر	گروه	درصد از		
		کل نمونه	کم	متوسط
منطقه سکونت	رسمی	۵۲/۱	۷/۶	۸۰/۱
	حاشیه‌نشین	۴۷/۹	۳/۶	۷۶/۸
مدت زمان سکونت	کمتر از ۱ سال	۱۳/۳	۳/۷	۷۴/۱
	۱ تا ۵ سال	۳۳/۸	۰/۷	۸۲/۵
	۵ تا ۱۰ سال	۲۲/۵	۳/۳	۸۱/۳
	بیش از ۱۰ سال	۳۰/۴	۱۳/۸	۷۴

نتایج به دست آمده از مقایسه میانگین ترس از جرم پاسخگویان بر حسب میزان استفاده آنان از رسانه‌های جمعی، در جدول شماره ۳ نشان داده شده است. همانگونه که مشاهده می‌کنید، به طور قابل توجهی در ارتباط با تمامی رسانه‌ها افرادی که استفاده خود را از رسانه مورد سؤال (به غیر از اینترنت) اصلاً انتخاب ننموده‌اند دارای کمترین ترس از جرم و آنهایی که گزینه زیاد را انتخاب کرده‌اند، دارای بیشترین ترس از جرم هستند.

جدول شماره ۳- میانگین ترس از جرم بر حسب میزان مصرف رسانه‌ای

رسانه استفاده شده	تلویزیون داخلی		تلویزیون خارجی		مطبوعات		رادیو		اینترنت	
	تعداد	میانگین ترس از جرم	تعداد	میانگین ترس از جرم	تعداد	میانگین ترس از جرم	تعداد	میانگین ترس از جرم	تعداد	میانگین ترس از جرم
اصلاً	۹۶	۵۹/۴۴	۱۳۸	۵۹/۳۰	۷۵	۵۷/۷۵	۱۵۲	۶۰/۷۸	۸۸	۶۲/۴۵
تأخیری	۲۰۳	۶۱/۹۶	۱۷۸	۶۲/۳۵	۲۵۷	۶۲/۴۲	۲۱۴	۶۲/۶۴	۱۸۵	۶۲/۰۶
زیاد	۱۰۶	۶۳/۹۲	۸۹	۶۳/۹۲	۷۳	۶۴/۱۹	۳۹	۶۱/۹۵	۱۳۲	۶۱/۲۳

یافته‌های استنباطی

پژوهش حاضر همانگونه که بیان شد، با رویکرد کمی به دنبال آزمون فرضیه‌های در ارتباط با ترس از جرم و میزان مصرف رسانه‌ای بوده است. برای آزمون فرضیه‌های تحقیق با توجه به سطح سنجش متغیرها (در سطح سنجش فاصله‌ای)، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده کرده‌ایم. جدول شماره ۴ نتایج حاصل از آزمون ۵ فرضیه پژوهش حاضر را نمایش می‌دهد. با توجه به نتایج جدول مشاهده می‌کنیم که از میان پنج فرضیه مورد آزمون، سه فرضیه تأیید و دو فرضیه رد شده‌اند.

جدول شماره ۴- جدول یافته‌های حاصل از آزمون فرضیه‌های تحقیق

فرضیه‌ها	نوع آزمون	مقدار آزمون	معناداری	نتیجه
بین میزان استفاده از شبکه‌های داخلی و ترس از جرم رابطه وجود دارد.	Pearson correlation	*۰/۱۰۵	۰/۰۳۶	تأیید
بین میزان استفاده از شبکه‌های خارجی و ترس از جرم رابطه وجود دارد.	Pearson correlation	*۰/۱۱۱	۰/۰۲۶	تأیید
بین گوش دادن به برنامه‌های رادیویی و ترس از جرم رابطه وجود دارد.	Pearson correlation	۰/۰۷۹	۰/۱۱۲	رد
بین مطالعه مطبوعات و ترس از جرم رابطه وجود دارد.	Pearson correlation	**۰/۲۱۳	۰/۰۰۰	تأیید
بین استفاده از اینترنت و ترس از جرم رابطه وجود دارد.	Pearson correlation	-۰/۰۴۲	۰/۳۹۹	رد

*- همبستگی در سطح معناداری ۰/۰۵ - **- همبستگی در سطح معناداری ۰/۰۱

همانگونه که در جدول شماره ۴ نشان داده شده است، میزان تماشای برنامه‌های تلویزیون داخلی با ضریب همبستگی ۰/۱۰۵ و برنامه‌های شبکه‌های خارجی با ضریب همبستگی ۰/۱۱۱ دارای رابطه مثبت و معناداری با میزان ترس از جرم افراد می‌باشند که با توجه به سطح معناداری مندرج در جدول حداقل با ۹۵ درصد اطمینان آماری می‌توان آن را به جامعه مورد مطالعه تعمیم داد. همچنین مشاهده می‌کنیم که قوی‌ترین همبستگی در میان رسانه‌های جمعی بین ترس از جرم با مطالعه مطبوعات می‌باشد که دارای رابطه مثبت و مستقیمی (ضریب همبستگی ۰/۲۱۳) با ترس از جرم افراد است که این همبستگی با ۹۹ درصد اطمینان آماری ($\text{sig} = ۰/۰۰۰$) معنادار بوده و قابل تعمیم به جامعه مورد مطالعه می‌باشد. نکته دیگر حاصل از جدول شماره ۴ آن است که میزان گوش دادن به برنامه‌های رادیویی و استفاده از اینترنت به ترتیب با سطوح معناداری ۰/۱۱۲ و ۰/۳۹۹ رابطه معناداری با ترس از جرم نداشته‌اند.

رگرسیون چند متغیره

در مطالعه حاضر برای دستیابی به معادله رگرسیونی از روش رگرسیون همزمان^۱ استفاده شده است که نتایج آن در جدول شماره ۵ نمایش داده شده است. با توجه به میزان ضریب تعیین (R^2)، مدل رگرسیونی حاصل توانسته است ۶۳ درصد از واریانس متغیر وابسته تحقیق را تبیین نماید. همچنین با مقایسه ضرایب تأثیرگذاری استاندارد شده (Beta) مشهود است که بیشترین اثرگذاری در پیش‌بینی میزان ترس از جرم متعلق به مطالعه مطبوعات ($\text{Beta} = ۰/۱۸۲$) و پس از آن مربوط به تماشای شبکه‌های خارجی (ماهواره‌ای) با بتای ۰/۱۳۵ می‌باشد.

رادیو (۰/۰۱۶) + اینترنت (۰/۰۸۳) - مطبوعات (۰/۱۸۲) + TV خارجی (۰/۱۳۵) + TV داخلی (۰/۰۴۸) + (۵۱/۱۳۸) = ترس از جرم

جدول شماره ۵: عناصر متغیرهای مستقل محیطی درون معادله برای پیش‌بینی ترس از جرم

R ²	سطح معناداری	F مدل	ضریب ثابت	Beta	عناصر معادله رگرسیونی
۰/۰۶۳	۰/۰۰۰	۶/۸۲۰	۵۱/۱۳۸	۰/۰۴۸	شبکه‌های تلویزیون داخلی
				۰/۱۳۵	شبکه‌های تلویزیون خارجی
				۰/۱۸۲	مطبوعات
				-۰/۰۸۳	اینترنت
				۰/۰۱۶	برنامه‌های رادیویی

نتیجه‌گیری:

این تحقیق با این فرض اصلی شکل گرفت که ترس از جرم با چیزی بیش از نرخ واقعی جرایم در جامعه در ارتباط می‌باشد؛ بنابراین با توجه به اینکه جرم‌شناسان ترس از جرم را مسأله‌ای در ارتباط با شهر تعریف می‌نمایند و مطالعه آن دلالت‌های مهمی برای خط مشی‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی دارد و مهمترین عامل تهدید کننده حضور مردم در فضای عمومی شهرها ترس از جرایم مالی و جانی است، و با توجه به جایگاه رسانه‌ها در جهان امروز و نقش مهمی که در بازنمایی اطلاعات و اخبار بر عهده دارند، این تحقیق با هدف شناخت این پدیده، به بررسی رابطه مصرف رسانه‌ای و ترس از جرم در شهر کرج به عنوان یکی از کلان‌شهرهای ایران پرداخته است.

به طور کلی می‌توان گفت که نظریات موجود در ارتباط با قدرت رسانه‌ها در تأثیرگذاری بر افکار عمومی و یا به عبارت دیگر مخاطبان شامل سه دسته کلی می‌باشند:

۱) نظریه‌هایی که بر نفوذ بالا و قدرت مطلق رسانه‌ها می‌پردازند. (نظریه گلوله جادویی^۱)

۲) نظریه‌هایی که اثرگذاری و قدرت رسانه‌ها را ناچیز می‌پندارند. (نظریه استفاده و خشنودی)

۳) نظریات ترکیبی که به صورت مثلث‌بندی تأثیر رسانه، مخاطب و محیط را در تعامل با یکدیگر می‌نگرند. (نظریه یکپارچه آثار رسانه‌ها^۱ و نظریه روان‌شناختی اجتماعی رسانه‌های جمعی)

این نکته قابل چشم‌پوشی نیست که اکثریت افراد جامعه اخبار مربوط به جرایم را تنها به وسیله وسایل ارتباط جمعی (که منظور ما در اینجا، تلویزیون، رادیو، مطبوعات، اینترنت و فیلم و سریال می‌باشد) به دست می‌آورند؛ بنابراین به نظر می‌رسد که در حوزه ترس از جرم رسانه‌ها با چگونگی انعکاس اخبار مربوط به جرایم تأثیر بسیاری بر مخاطبان خود بگذارند. نتایج تحقیق حاضر نیز نشان داد که بین میزان مصرف رسانه‌ای و ترس از جرم مخاطبان رابطه وجود دارد که این رابطه در خصوص استفاده یا تماشای برنامه‌های تلویزیون داخلی و خارجی و همچنین مطالعه مطبوعات مستقیم و معنادار می‌باشد. اما با توجه به ضرایب همبستگی پیرسون (جدول شماره ۴) و مقایسه میانگین‌ها افراد که در جدول شماره ۳ نمایش داده شده است، مشاهده می‌کنیم که تفاوت چشم‌گیری بین میزان مصرف رسانه‌ای و ترس از جرم وجود ندارد. نکته قابل توجه دیگر اینکه میزان استفاده از اینترنت هرچند از لحاظ آماری رابطه معناداری با ترس از جرم نداشت ولی با توجه به ضریب همبستگی منفی دارای رابطه معکوس با ترس از جرم می‌باشد که البته نیازمند تحقیق جداگانه با رویکردی کیفی یا ترکیبی برای به دست آوردن اطلاعات کافی در این زمینه است. یافته‌های پژوهش حاضر نشان دادند که تأثیر رسانه‌ها درباره ترس از جرم نه آنچنان قوی و نه بی‌تأثیر می‌باشد؛ بنابراین مخاطب به عنوان عنصری فعال و گزینش‌گر می‌تواند بین انعکاس جرایم در فضای رسانه‌ای و دنیای واقعیت تأمل نموده و با توجه به موقعیت خود، دسترسی به دیگر منابع اطلاعاتی و رسانه‌های متفاوت، نتیجه‌گیری متفاوتی از بازنمایی رسانه‌ها از جرایم داشته باشد. با توجه به اینکه یکی از رسالت‌های رسانه‌ها انعکاس انحرافات اجتماعی برای بالا بردن درک

افراد جامعه با هدف پیشگیری از آسیب‌های آن می‌باشد و نتایج تحقیق حاضر و درباره رابطه اینترنت و ترس از جرم نکته قابل تأمل دیگری که می‌توان به آن پرداخت آن است که سانسور خبری در رسانه‌ها و عدم بازنمایی بسیاری از جرایم سبب افزایش احساس امنیت و یا کاهش ترس از جرم در میان مخاطبان نمی‌گردد، زیرا کاربران اینترنت به راحتی به تمامی سایت‌های خبری و تحلیلی دسترسی دارند و این امر نه تنها سبب افزایش ترس از جرم آنان نشده است بلکه تا حدودی سبب کاهش آن نیز گردیده است. البته همانگونه که ذکر شد این نتیجه‌گیری نیازمند تحقیق جداگانه و کنترل متغیرهای مختلف برای دستیابی به تبیینی آشکار و جامع می‌باشد؛ اما به طور کلی با توجه به پیشینه و مبانی نظری مطرح شده می‌توان گفت ترس از جرم در میان شهروندان را می‌توان از نتایج نامطلوب به تصویر کشیدن پدیده جرم توسط رسانه‌های جمعی دانست.

Archive of SID

منابع

- آشنا، حسام‌الدین، و حسین رضی. (۱۳۷۶). "بازنگری نظریه‌های هنجاری رسانه‌ها و ارائه دیدگاهی اسلامی"، مجله پژوهشی دانشگاه امام صادق، شماره ۴: ص: ۲۴۵-۲۰۷.
- بیات، بهرام. (۱۳۸۸). "بررسی عوامل مؤثر بر احساس امنیت شهروندان تهرانی (با تأکید بر رسانه‌های جمعی، عملکرد پلیس و بروز جرایم"، فصلنامه علمی- پژوهشی انتظام اجتماعی، سال اول (۱): ص ۳۱-۵۵.
- بیکر، ترزال. (۱۳۸۶). نحوه انجام تحقیقات اجتماعی. ترجمه هوشنگ نائینی. تهران: نشر نی.
- حبیب‌زاده، اصحاب، حسین افخمی و محمدرضا نادرپور. (۱۳۸۸). "بررسی نقش دوگانه رسانه‌های جمعی در پیشگیری و وقوع جرایم"، فصلنامه انتظام اجتماعی، سال اول، (۲): صص ۱۰۷-۱۴۲.
- غفاری، سپیده (۱۳۹۱). خبرگزاری مهر. <http://www.mehrnews.com/detail/News/1634282>
- ربانی، رسول، محمد عباس‌زاده و محمود مولایی کرمانی. (۱۳۸۹). "تأثیر رسانه‌های جمعی بر احساس ناامنی زنان"، فصلنامه پژوهش‌های ارتباطی، سال هفدهم، (۴): صص ۷۴-۱۰۴.
- رهنمایی، محمدتقی و موسی پورموسوی. (۱۳۸۵). "بررسی ناپایداری امنیتی کلان‌شهر تهران بر اساس شاخص‌های توسعه پایدار شهری"، مجله پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۵۷، صص: ۱۹۳-۱۷۷.
- رهنمایی، محمدتقی، صابر محمدپور و حافظ اسکندری. (۱۳۸۹). "تحلیل نقش مهاجرت در زمینه‌سازی برای پیدایش آسیب‌های اجتماعی شهرنشینی شتابان در ایران"، فصلنامه علمی-پژوهشی جغرافیای انسانی، سال سوم، شماره ۱، صص: ۱۷۵-۱۵۷.
- سلطانی‌فر، محمد. (۱۳۸۷). "آموزش رسانه‌ای تأمین و حفظ امنیت اجتماعی"، فصلنامه کارآگاه، سال دوم، (۳): صص ۱۱۹-۱۰۹.
- صادقیان، جلال. (۱۳۸۸). "بررسی نقش کارکردی رسانه‌ها در امنیت ملی و عمومی"، فصلنامه دانش اجتماعی، سال ۱۲ (۱): صص ۱۸۹-۱۶۵.
- علی‌اکبری، اسماعیل (۱۳۸۳). "توسعه شهری و آسیب‌شناسی اجتماعی در ایران"،

- پژوهش‌های جغرافیایی، شماره ۴۸، صص: ۶۹-۴۹.
- کامران، حسن و علی شجاع برآبادی. (۱۳۸۸). "بررسی امنیت شهری در شهرهای مرزی؛ مطالعه موردی: شهر تایباد"، فصلنامه علمی-پژوهشی انجمن جغرافیای ایران، سال هشتم، شماره ۲۵، صص: ۴۶-۲۵.
 - مدیری، آتوسا. (۱۳۸۵). "جرم، خشونت و احساس امنیت در فضای شهری"، فصلنامه علمی-پژوهشی رفاه اجتماعی، سال ششم، شماره ۲۲، صص: ۲۸-۱۱.
 - مور، استغین. (۱۳۸۲). "بررسی جامعه‌شناختی رسانه‌های جمعی"، ترجمه عبدالرسول یعقوبی، مجله معرفت، شماره ۷۲، صص: ۶۹-۶۳.
 - نویدنیا، منیژه. (۱۳۸۹). "اولویت امنیتی شهروندان در مناطق مختلف شهر تهران"، فصلنامه علمی-پژوهشی جغرافیای انسانی، سال دوم، شماره ۲، صص: ۹۹-۸۷.
 - همتی، رضا. (۱۳۸۶). "پلیس جامعه‌محور و نقش آن در کاهش احساس ناامنی"، فصلنامه دانش اجتماعی، شماره ۳۵، صص ۱۳۱-۱۴۷.
 - ولد، جرج، توماس برنارد و جفری اسنیپس. (۱۳۸۰). جرم‌شناسی نظری: گذری بر نظریه‌های جرم‌شناسی، ترجمه علی شجاعی، تهران: سمت.
 - یامین‌پور، وحید. (۱۳۸۷). "امنیت اخلاقی و تصویرسازی رسانه ملی، بایسته‌های پرداخت رسانه ملی به موضوع پیشگیری از جرم"، مجله پژوهش و سنجش، دوره ۱۵ (۵۳): صص ۱۴۲-۱۲۹.
 - Beirne Piers and James, W. Messerschmidt. (2011). *Criminology a Sociological Approach*. New York. Oxford university press.
 - Clarke, Kristin Rachelle (2006). *A Longitudinal Study of Fear Of Crime in Winnipeg*. Master of Arts Dissertation. Winnipeg Manitoba: University of Manitoba.
 - Doll, Jason Fleming (2004), *An Analysis of the Effects of Community Policing on Fear of Crime*. PHD Dissertation. Alliant International University: Fresno Campus.
 - Erdonmez, Erhan. (2009). *The Effect of Media on Citizens' Fear of Crime in Turkey*. PHD Dissertation. University of North Texas.
 - Eschholz, Sarah. (2002). "Racial Composition of Television Offenders and Viewers' Fear of Crime". *Critical Criminology* 11 (1): 41-60.
 - Hinkle, C. Joshua (2005). *The Impact of Disorder on Fear of Crime: A Test of the First Link of Broken Windows*. Master of Art Dissertation.

University of Maryland.

- Hurban, M. Holly (2006). Fear of Crime in the New York City Public Schools: A Study of Resilience. PhD Dissertation. The City University of New York.
- Jorgensen, J. Lisa (2008). The Effect of Environmental Cues and Social Cues on Fear of Crime in A Community Park Setting. PhD Dissertation. The University of Utah.
- Lane, Jodi, and James W. Meeker. (2003). "Ethnicity, Information Source, and Fear of Crime", *Deviant Behavior*, 24 (1): 1-26.
- Marczak, Magdalena (2004). Victimization and The Fear of Crime in Vancouver, Master of Arts Dissertation, Ottawa: Simon Fraser University.
- Nicholson, F. David (2010). Disadvantaged Neighborhoods and fear of crime: Does family structure matter. PhD dissertation, The University of Oklahoma.
- Scarborough, K. Brittney (2009), Assessing the Relationship Between Neighborhood Structure, Perceived Disorder, and Fear of Crime. Master of Science Dissertation, Missouri Kansas City: General Methodist University.
- Wynne, Tom (2008). An Investigation into the Fear of Crime: Is there a Link between the Fear of Crime and the Likelihood of Victimization?. MA Dissertation. Nottingham Trent University.

Archive SID